

Iz tužnih dana crkvene povjesti.

(Svršetak.)

Piše: O. Ambroz Bačić O. P.

VII.

Sveopći sabor u Konstancu — konac raskola.

1. Početkom mjeseca oktobra godine 1414. Ivan XXIII. ostavi Italiju i zaputi se za Konstancu na sabor. Praćen velikom i sjajnom pratnjom, a pričekan još višim slavljem, uljeze u Konstancu na 28. oktobra i na 5. novembra proglasi sabor otvorenim, pak istodobno izjavi, da se ima smatrati kao nastavak pizanskoga sabora. Ovom izjavom Ivan XXIII. htio je već unaprijed osigurati svoje stanovništvo i k sebi pritegnuti vodstvo sabora, ističući naime, kako se on ne smije smatrati na istoj liniji sa svojim suparnicima, koji su već bili svrgnuti na pizanskom saboru.¹

Zbog malog broja učesnika, koji se onda u Konstanci nalažahu, prva sjednica bi urečena za 16. istog mjeseca. Usto vrijeme, koje proteče do prve sjednice, bi upotrebljeno za razne sastanke i dogovore. U onim sastancima između ostaloga raspravljalo se i o načinu, kako da se na saboru odstrani raskol. Talijanski učesnici, pristaše Ivanovi, zahtijevahu, da se jedinstvo crkve mora provesti na temelju priznavanja pizanskog sabora. Kako se samo po sebi razumije, iz ovog zahtjeva slijedilo je, da je Ivan XXIII. jedini zakoniti papa, pak prema tomu zadaća konstancijskog sabora ne bi bila druga, glede sjedinjenja, nego naprosto priznati zakonitost Ivanovu, a njegova dva suparnika — Grgura XII. i Benedikta XIII. — prisiliti bilo milom bilo silom, da se odreknu prisvojene papinske časti.

2. Međutim broj učesnika brzo se poveća, pak što je vrijeme dalje teklo, i broj je stranaca u Konstanci veći postajao. Popriječno se računa, da je u Konstanci za vrijeme sabora bilo do 100.000 stranaca. Naravno, ogromnu većinu onih stranaca sačinjavahu osobe, koje su pripadale svjetskom staležu, jer osim zastupnika svih skoro kršćanskih vladara, na sabor bijahu došli sa velikim pratnjama još i

¹ Hergenröther, 672.

drugi mnogobrojni svjetski velikaši, pošto konstancijski sastanak njesu smatrali samo kao crkveni sabor, već i kao kongres svjetskih velikaša. Za vrijeme najjačeg posjećivanja sabora u Konstanci moglo se je vidjeti među crkvenim dostojanstvenicima, osim Ivana XXIII., još i 29 kardinala, 3 patrijarha, 33 nadbiskupa, po prilici 150 biskupa, 100 opata, 50 prepošta, 300 doktora. Broj svih duhovnika s njihovim slugama računa se da je bio oko 18.000.² Na konstancijskom saboru bilo je također ljudi i sa naših strana. Tako nadbiskup dubrovački Antun,³ nadbiskup spljetski Petar⁴ i biskup trogirski Šimun⁵ bijahu učesnici sabora, pak su dosta puta imali na njemu i važnih uloga. — Mnogi od onih učesnika sabora odlikovahu se vanrednom izobrazbenošću i učenošću. Između kardinala osobito se isticahu Petar D'Ailly, Vilim Filastre, Bartolomej Zabarella; onda kancelar pariške univerze Ivan Gerson; ovima možemo nadodati Teodorika iz Niema, Emanuela Chrisoloras i još mnogo druge humaniste.⁶ Nažalost mnogi od onih učesnika bijahu zaraženi novim koncilijskim teorijama, pak tako oni uplivaše, da one teorije nadvladaše u saboru i otvoriše ondje vrata nezdravom crkovnom demokratizmu.

3. Kako bi utanačeno, prva sjednica bi održana na 16. novembra u stolnoj crkvi, gdje i sve ostale javne naredne sjednice uslijediše. Nego poslije prve javne sjednice položaj se Ivana XXIII. počne kolebati. On i njegovi pristaše — kako vidjesmo — htjedoše sebi osigurati stanovište izjavljujući, da se sabor konstancijski mora smatrati kao prosljedenje onoga pizanskoga; ali sad poslije prve sjednice mnogi se saboraši staviše sasama na drugo stanovište u poslu provedbe crkvenog jedinstva. Oni izjaviše i odlučiše, da se konstancijski sabor mora potpuno neodvisnim smatrati od pizanskoga; k tomu da se s trima papama mora jednake postupati. Zbog ove odluke, kad ono namah iza prve sjednice najavi svoj dolazak poslanik Grgura XII., Ivan Dominici, nazvan kardinal dubrovački, ne dopu-

² Hefele, VII. 91. Anmerk. 1.

³ Mansi, XXVIII. 626.

⁴ Mansi, XXVIII. 627.

⁵ Mansi, XXVIII. 628. — Na str. 638. istog djela u popisu: Praepositi, praelati et ambaxiatores stoji: Ex parte civitatis Spaltae (sic) provinciae Dalmatiae Nicolaus Dominicus, miles. S njime su u pratnji bila šestorica. Nadbiskup dubrovački u svojoj je pratnji imao 10 osoba; spljetski 6; a trogirski biskup također 6. — Na str. 646. u popisu: Freyn, Ritter, Knechte stoji: Zanschga, Gergo, Brango. — Pogani ex Servia.

⁶ Pastor, 196.

stiše mu zaista, da izvjesi na svom stanu Grgurov grb, koji preko noći bijahu skinuli Ivanovi pristaše; ali izvaviše, dode li Grgur XII. lično u Konstancu, tad će i njemu, kao i Ivanu XXIII., slobodno biti, da izvjesi svoj papinski grb. Za ovaj način u provedbi jedinstva sad se je osobito borio kardinal Petar D' Ailly; a u ovom poslu pomagao ga je i sam kralj Sigismund, koji na 24. decembra 1414. uz veliku pratnju bijaše prispio na sabor u Konstancu.

4. U mjesecu januaru 1415. godine dodoše u Konstancu poslanici Benedikta XIII. skupa sa poslanicima kralja aragonskoga, pak priopćiše, da je Benedikt XIII. spreman stupiti u dogovore glede jedinstva s kraljem Sigismundom i u tu svrhu predlaže Nizzu kao mjesto za dogovore. Malo poslije prispješe i poslanici Grgurovi, pak i oni izvaviše, da se je Grgur XII. voljan odreći papinstva, ako to isto učine i njegova dva suparnika, ali samo uz uvjet, da u sjednici, u kojoj će slijediti odreka Grgurova, ne bude predsjedao ni prisustvovao Baldasar Cossa, nazvan Ivan XXIII.⁷

5. Poslije ovih događaja i izjava sve je to više maha preuzimala ideja, da se sa trima papama mora jednako postupati. Svršetkom mjeseca januara iste godine kardinal Filastre izdade spomenicu, u kojoj raspravljашe o načinu, kako se ima jedinstvo provesti. Između ostaloga on govoraše, da je najbolji način, da se sva tri pape odreknu papinske časti. U samoj ovoj odreci bi Ivan papa imao drugoj dvojici dobrim primjerom prednjačiti; jer ako je on zakoniti papa, tada kao dobar pastir mora da daje život svoj za ovce svoje. Ova spomenica dopadne se kardinalu D' Ailly i mnogim drugim učesnicima, da pače i sam je kralj Sigismund odobri, premda s druge strane veoma smuti i ožalosti Ivana XXIII.⁸

Na i ako je položaj Ivana XXIII. svakim danom postajao kritičniji, ipak se je on nadao, da će još moći spasiti svoje stanište i iznijeti pobjedu nad svojim suparnicima, a to dakako pretežnom većinom glasova talijanskih prelata, koje on sa sobom na sabor u Konstancu bijaše doveo. Ali i ova bi mu nada domalo uništena! Mnogi od saborskih učesnika, na čelu im kardinal D' Ailly, opojeni koncilijskim teorijama, koje su nužno vodile krivom crkovnom demokracizmu, predložiše, da na saboru uz biskupe i opate, koji su do sada sami imali glas na saborima, mogu i drugi saboraši imati pravo odlučujućeg glasa, osobito pak doktori teologije i jednog i drugog prava.⁹

⁷ Mansi, XXVII. 549. — Hefele, VII. 78—79.

⁸ Mansi, XXVII. 553—55. — Hefele, VII. 81—82.

⁹ Mansi, XXVII. 560—61. — Hefele, VII. 82—83.

Predlog bi primljen, a onda na 7. februara bi odlučeno, da se na saboru ne smije glasovati po glavama, nego po narodima.¹⁰ Uslijed ove odluke svi oni, koji su imali pravo glasa, bijahu podijeljeni na četiri naroda: talijanski, ingeleški, francuski i njemački. Pod njemačkim narodom dolazahu osim Nijemaca još i Česi, Poljaci, Prusi, Rusi, Mađari, Dalmatinci i Hrvati.¹¹ Stvari, koje su se imale na saboru raspravljati, dolazile su najprije na pretresanje u sastancima pojedinih naroda, gdje se je odlučivalo većinom glasova. Odluke pojedinih naroda bijahu onda priopćene drugim narodima; pak jesu li se svi narodi sjedinili u jednoj odluci, dotična se odluka primaše u javnoj zajedničkoj sjednici zaključkom sabora.¹² Ovim bi odlukama glavno uporište Ivanovo oboreno; on više nije mogao da računa na većinu glasova svojih pristaša. Ali ako s tog gledišta ove su odluke možda bile zgodne, ipak su s druge strane bile u potpunoj opreci sa drevnim crkovnim predajama. Ovim novim odlukama u krilo sabora uvadahu se nacionalne separatistične stranke, kojima nema niti smije da bude mjesta u katoličkom, t. j. sveopćem saboru. One su odredbe bile naperene proti prvome crkovnom poglavici; vrijedale su prava kardinala i biskupa, a po tom su težile, da nanesu škodu rimskom vrhovnom svećeniku.¹³

Međutim nadoše još jednu stvar, koja Ivanu XXIII. dade zadnji udarac. Neka bezimena osoba kroz ono doba objelodani i dostavi učesnicima pismo, u kojemu se mnoga nedjela pripisivahu Ivanu XXIII. Ovo pismo Ivana porazi! Na prvi mah priznade nekoje stvari; druge odlučno odbije od sebe. Napokon obeća, da će se i papinstva odreći. Nego njegove dvije formule, kojima obećavaše to učiniti, učesnici sabora pronadoše nedostátne i uvredljive za njegova dva suparnika. S toga bi mu predložena treća formula, koju on napokon primi i u drugoj javnoj sjednici, držanoj na 2. marta potpiše i zakletvom obeća svečano, da će je održati.¹⁴

6. Ivanovim obećanjem pitanje o jedinstvu sad na saboru poskoči mnogo naprijed. Kroz četiri mjeseca eto već dva pape bijahu

¹⁰ Hefele, VII. 83.

¹¹ Weiss, l. c. 699. Weiss računa i Dalmatince *nationi germanicae*, dočim u Mansija, XXVII. 597 i 650 stoji, da je Antun, nadbiskup, dubrovački, pripadao *nationi italicae*; a na str. 1169. Šimun, biskup trogirski, *nationi germanicae*. Ovaj isti Šimun, kao poslanik kralja Sigismunda, pročita na saboru pismo na 3. junija 1416., što Sigismund iz Pariza bijaše pisao saboru na 5. aprila iste godine.

¹² Hergenröther, 675.

¹³ Salembier, 301—2.

¹⁴ Mansi, XXVII. 564—67. — Hefele, VII. 84—86.

obećale, da će se odreći papinstva. Sad je trebalo, da to isto učini i Benedikt XIII. S toga kralj Sigismund uslijed predloga Benedikta XIII. uz odobrenje sabora odluči, da otiđe u Nizzu i ondje nagovori Benedikta na odreku. Da stvari u Nizzu ne budu imale poteškoća, Sigismund i sabor zahtijevahu od Ivana XXIII., da učini Sigismunda svojim punomoćnikom glede odreke kod Benedikta XIII. Ivan ne htjede pristati, već zahtijevaše, da će on sam lično onamo otići. Usto se prospe glas, da Ivan namjerava pobjeći iz Konstancce. Ovo izvanredno uznemiri duhove. Na upit samoga Sigismunda izjavi, da ono nije istina. No njegov odgovor nije bio iskren. Na 20. marta, dok su se ostala gospoda zabavljala na turniru pred Konstancom, Ivan XXIII. preobučen u težaka, jašeći na konju i praćen od jednog dječaka na večer istoga dana pobjegne iz Konstancce. Ovaj bijeg Ivanov uslijedi pomoću Fridrika, vojvode austrijskoga, s kojim on već prije svog dolaska na sabor bješe sklopio tajni ugovor, pak zato i pobjegne u Fridrikov grad Schaffhausen nedaleko od Konstancce.¹⁵

7. Bijeg Ivana XXIII. iz Konstancce prenerazi svakoga. Nasta sveopći metež! Mnogi učesnici sabora pokupiše svoje stvari i htjedohu otići. Pogibelj, da se sabor razide, bijaše velika. Ali odlučnosti i energiji kralja Sigismunda uspije, da se metež utiša, duhovi umire, i sabor prosljedi i dalje svoje djelovanje. Najprije bi odaslano poslanstvo u Schaffhausen Ivanu XXIII., da s njime ugovara, a onda se još življe počne raspravljati o vlasti pape i sabora. Sa strane osobito pariških teologa sad izbiše na površinu tako radikalne teorije, da su sa samim krivovjerstvom graničile. Napadnuto bi božansko porijeklo papinskog primata; ustvrdeno bi, da sabor i bez pape zastupa cijelu crkvu; težište cijele crkve bi postavljeno u cjelokupnosti svih vjernika, a vlast puka proglašena kao vrhovna u crkvi. Obljubljeno novo prevratno načelo, da je sabor poviše pape, sad još više preuzme maha; zato njegov glavni pobornik, Ivan Gerson, kancelar pariške univerze, u govoru, koji izreče na 23. marta, bez okolišanja ustvrdi, da je papa podložan saboru, pak se zato sabor može i bez pape sastati i njegovu vlast ograničiti.¹⁶ — U ovakovu raspoloženju duhova bi održana treća sjednica na 26. marta i na njoj bi proglašeno, da je konstancijski sabor zakonito pozvan i sakupljen; udaljenjem Ivana XXIII. sabor nije bio raspušten, dapače bez privole samog sabora ne može biti raspušten ni premješten; ni prelići,

¹⁵ Hefele, VII. 89 sqq.

¹⁶ Mansi, XXVII. 535—40. — Hergenröther, 677—78.

ni drugi, koji moraju u saboru sudjelovati, ne smiju ostaviti sabor bez dopusta prije svršetka istog sabora.¹⁷ — Medatim poslanstvo, odaslano Ivanu XXIII., ne uspije; na saboru se sad više uvjeriše, da Ivan za tim teži, da svojim odlaskom prouzrokuje raspust sabora. Neza-dovoljstvo proti njemu postane još više.

8. Malo doba iza treće sjednice bi obdržana četvrta i peta sjednica; ona na 30. marta, a ova na 6. aprila. Mnogi kardinali, inače nezadovoljni s onim novim prevratnim teorijama, kad saznaše, da će se u onim sjednicama napasti na papinsku vlast, ne htjedoše da istim sjednicama prisustvuju; ipak neki od njih prisustvovaše, ali izjaviše, da na zaključke onih sjednica ne pristaju.¹⁸ I u istinu u petoj sjednici bijahu poprinjeli zaključci: 1. da je sabor konstancijski zakoniti i sveopći, koji zastupa cijelu vojujuću crkvu; vlast svoju ima neposredno od Boga; njega je dužan svatko, ma bio kojeg staleža, pak to bio i sam papa, slušati u stvarima, koje se tiču vjere, odstranjenja rečenog raskola i reformacije crkve u glavi i u udovima. 2. Svatko, bio ma kojeg staleža, pak bio to i sam papa, tko prkosi podložiti se zapovjedima i odredbama konstancijskog ili kojeg drugog zakonitog sveopćeg sabora u stvarima gore označenima, mora se dostojno kazniti, a do potrebe i druga shodna sredstva upotrebiti. 3. Ivan papa XXIII. ne smije bez privole sabora pozvati iz Konstancie k sebi rimsku kuriju i druge njezine činovnike, kojih bi odaljenje sa sobom donijelo raspust i povredu sabora. 4. Sve kazne, koje je papa izrekao, otkad se je udaljio, proti članovima i pristašama sabora, ostaju bez ikakve kreposti. 5. I Ivan papa i svi ostali, koji su bili pozvani na sabor, bili su slobodni i uživaju potpunu slobodu.¹⁹

9. I tako u četvrtoj i petoj sjednici konstancijskog sabora pobijediše nove koncilijarne teorije. Malo godina poslije one teorije bijahu pooštrene na saboru u Bazileji; dok napokon ne postadoše temeljnim načelima galikanizma. — Glede zakonitosti i vrijednosti onih zaključaka naravno galikanci im pripisivahu potpunu zakonitost i dogmatičnu vrijednost.²⁰ Drugi opet smatraju one odredbe kao iznimne dekrete, koji su samo za vrijeme raskola mogli imati vrijednosti, kad je naime bio dvojbena pravi papa.²¹ Napokon treći tvrde,

¹⁷ Mansi, XXVII. 580 — Hefele, VII. 96—97.

¹⁸ Hefele, VII. 102—3. — Hergenröther, 679—80.

¹⁹ Mansi, XXVII. 590—91.

²⁰ Sr. Natalis Alexander, O. P., *Historia ecclesiastica*. Saec. XV. Dissert. IV. a. 1—3.

²¹ Tako kard. Turrecremata, O. P. *Apol. in Con. Flor.*

da se onim zaključcima mora zaniijekati svaka vrijednost i zakonitost. I u istinu onim zaključcima fali svako obilježje odredaba sveopćeg crkvnog sabora. Najprije one odredbe bili su zaključci jednog sastanka, koji nije imao glave; onda, kad su bili primljeni, i ako se je sabor nazivao sveopćim saborom cijele crkve, ipak takav nije bio, pošto ni obediencija Grgura XII, ni ona Benedikta XIII, nije bila zastupana; suviše oni zaključci bili poprimaljeni na način do onda nepoznat u crkvi, biva većinom glasova onih, koji nijesu imali ni jednog prava na glasovanje. Napokon oni zaključci nijesu bili nikada odobreni od ijednog pape.²²

10. Medutim kroz ovo isto vrijeme između sabora i Ivana XXIII. vodili su se i dalje dogovori, koji su za tim težili, da ga nagovore, da se odreče papinstva. No svi ovi pokušaji ni sada ne dovedoše do žedenog sporazumljenja. Zahtjevi Ivanovi glede odreke smatrahu se pretjerani. Napetost je rasla s dana na dan. Ali ogorčenost u saboru dođe do vrhunca, kad Ivan pobježe iz Schaffhausena, pak se još više odaleči od Konstance. Sad su svi bili uvjereni, da Ivan XXIII. hoće da izbjegne saboru; i ako s druge strane, regbi, da su ga na ono udaljenje nagnale i vojne mjere, koje Sigismund bijaše poduzco proti Schaffhausenu. — U narednim saborskim sjednicama Ivan XXIII. bi optužen radi već poznatih zločina; pak zato sad započne na saboru proti njemu sudbena istraga; pozvan bi na odgovornost, a jer ne pristupi, proglašise ga prkosnim, *contumax*.²³

Kroz ono isto vrijeme i kralj Sigismund bijaše udario Ivanova zaštitnika, vojvodu Fridrika, državnim progonom i lišio ga svih njegovih zemalja. Fridriku ne preostane drugo, nego se podvrći i Ivana izručiti. I Ivan XXIII. bi izručen i u Radolfzelli blizu Konstance zatvoren! — Shrvan fizično i moralno, Ivan u zatvoru upozna svoju slabost i poniženje; gorko proplače, izruči namah papinski prsten, koji od njega zahtijevahu, i izjavi, da je spravan potpuno se podvrći osudi sabora, samo zamoli, da se bude imalo obzira na njegovu čast, osobu i stalež.²⁴ Molbe Ivanove ostadoše bez uspjeha; pak ni kod

vel. *Summa de Eccl.* L. II. c. 99—100., kod Hergenröthera, 681. Anmerk. 1.

²² Hergenröther, 680—81. — Salembier, 313 sqq. — Bauer, u »*Stimmen aus Maria-Lach*«, II. (1872.) 197 sqq.

²³ Udesetoj sjednici, na 14. maja 1415. — Mansi, XXVII. 649. sqq. Na ovoj se sjednici Antun, nadbiskup dubrovčki, ponovno spominje kao predstavnik *nationis italicæ*.

²⁴ Hefele, VII. 134. — Hergenröther, 683.

onih ne nadoše odziva, kojima on bijaše učinio tolika dobra! — Na 29. maja bi održana dvanaesta sjednica i na njoj bi izrečena konačna osuda proti Ivanu XXIII. U osudi je između ostaloga glasilo, da je Ivan XXIII. javni simonist, rasipnik crkvenih dobara, njegovo življenje da je na smutnju crkve, da ruši mir, da promiče očito raskol; zato ga se lišava papinske časti, a vjernicima se zabranjuje, da mu iskazuju daljni posluš; napokon, bude li potreba, mora ga se i u zatvoru pridržati, a nadzor nad njime povjerava se kralju Sigismundu.²⁵ Nakon dva dana posebno odaslanstvo sabora priopći ovu osudu Ivanu XXIII., a on je mirno i podano primi. Ivan ostane u zatvoru podulje vremena. Pažnju nad njime Sigismund povjeri pfalačkom grofu Ludoviku, koji s Ivanom u postupanju nije bio ni najmanje nježan. Napokon godine 1419. papa Martin V. oslobodi ga neugodnog tamnovanja isplativši za njegov otkup svotu od 30.000 ili 40.000 zlatnih forinti. Ivan XXIII., ili kako se je on zvao poslije osude; Baldasar Cossa, pušten na slobodu, dode u Italiju i baci se pred noge novog pape Martina V., koji ga ljubazno primi i učini kardinalom biskupom od Tuscula. Nego i ove se nove časti Baldasar Cossa ne nauži dugo; već se one iste godine u Firenci rastavi s ovim svijetom.²⁶

Osudom i svrgnućem Ivana XXIII. uništeno bi djelo pizanskog sabora; te tako što crkovni prevrat bijaše podigao u Pizi, sad isti prevrat u Konstanci bijaše nanovo porušio. Crkovni raskol sad se je nalazio u istom stanju, u kojem je bio i prije pizanskog sabora!

11. Gore vđjesmo, kako Grgur XII. preko svojih poslanika bijaše već izjavio, da se je on spravan odreći papinstva. Medutim kroz ono zadnje vrijeme sabora on bijaše još bolje opredijelio način i uvjete, prama kojima bi imala slijediti njegova odreka. Napokon, da još bolje pokaže svoju spravnost i želju, da se do žudenog jedinstva dode, pošalje sada u Konstancu i svog prijatelja Karla Malatestu, da on kao njegov punomoćnik uredi onamo sve, što je potrebno za uspostavljenje jedinstva. Uvjeti, koje Grgur XII. postavljao glede svoje odreke, sastojali su u tomu, da će on — jer dosadašnji konstancijski sabor ne priznavaše ni zakonitim, ni sveopćim — sazvati i sakupiti sabor nanovo preko svojih poslanika; onda u sjednici, u kojoj će slijediti njegova odreka, ne će predsjedati ni Baldasar Cossa, niti iko, ko pripada njegovoj obojčenciji. — Karlo Malatesta

²⁵ Mansi, XXVII. 715—16.

²⁶ Hebele, VII. 141. — Hergenröther, 684—85.

dode u Konstancu s velikom svečanosti 15. junijsa 1415. i izjavi na početku kralju Sigismundu, da je on poslan k njemu, a ne saboru, kojega Grgur XII. ne priznaje. Zapodješe namah pregovore i sabor bez oklijevanja pristane na uvjete Grgurove. — Na 4. julijsa bi održana četrnaesta sjednica, u kojoj Grgur XII. napokon dade svoju obećanu odreku. Prama već utanačenom dogovoru predsjedništvo je sjednice vodio sam Sigismund, tako da je sabor izgledao ne kao crkovni, već kao svjetovni sastanak, sazvan i sakupljen od kralja Sigismunda. Namah bi na početku pročitana bula Grgura XII., uslijed koje kardinal dubrovački, Ivan Dominici, poslanik Grgurov, sazivaše i sakupljaše crkovni sabor i u isto ga doba ovlaštivaše, da može primiti Grgurovu odreku. Pošto bi pročitana bula Grgurova, dvije se obediencije u jednu sjediniše; međusobno se proglasiše riješeni svih crkovnih cenzura, kojima bijahu jedni druge udarili kroz vrijeme raskola; kardinal dubrovački, Ivan Dominici, priznat bi i primljen u zbor drugih kardinala. Sada kralj Sigismund ostavi mjesto predsjedništva i namjesto njega stupi dekan sjedinjenog kardinalskog zbora, kardinal Viviers. Napokon Karlo Malatesta, kao punomoćnik Grgura XII., dade usmenu i pismenu odreku, kojom se Grgur odriče papinstva i svakoga prava na isto. Grgurova odreka vanredno razveseli svakoga, pak zato namah iz svih grla konstancijskom katedralnom veselo zaori svečani *T e D e u m*.²⁷

Kako se samo po sebi vidi, cijelo ovo Grgurovo postupanje proknuto je razboritošću i dostojanstvom. Uvjetima, uz koje svoju odreku bijaše obećao i učinio, nije samo htio ustvrditi zakonitost i svoje pravo, nego u isto doba htio je odstraniti svaku zapreku, koja je poslije pri izboru novog pape mogla nastati. Sabor pak sa svoje strane ispunjujući Grgurove uvjete, potvrdi njegovo pravo, dade mu zadovoljštinu i istodobno implicate priznade, da do onog doba nije bio ni zakoniti, ni općeniti. Tek sad od četrnaeste sjednice sabor konstancijski može se smatrati zakonitim.²⁸ — Grgur XII. malo poslije odobri potpuno sve, što njegovi punomoćnici bijahu učinili na saboru; međutim ga sabor imenova kardinalom biskupom od Oporta, postavi ga stalnim legatom Ankone i otpremi k njemu Antuna, nadbiskupa dubrovačkoga, da mu na njegovo ime izrazi zahvalu.²⁹

²⁷ Mansi, XXVII. 730—745. — Hebele, VII. 182—83.

²⁸ Hergenröther, 685—86.

²⁹ Farlati, *Illyricum Sacrum*, T. VI. 156, kod Hebela, VII. 184. Anmerk. 2. — I Grgur XII. — sad kardinal biskup Anđelo Corrarion, iza svoje odreke ne nadžive dugo; već na 18. oktobra 1417. umrije sveto u gradu Recanati. Sr. Ciaconius, 760.

12. Iza svrgnuća Ivana XXIII. i iza svečane odreke Grgara XII., za uspostavljenje crkvnog jedinstva sad nije preostajalo drugo, nego da se riješi pitanje i Benedikta XIII. I zbilja se sabor stavi namah na taj posao. Gore vidjesmo, kako bijeg Ivana XXIII. bijaše omeo i zapriječio polazak kralja Sigismunda za Nizzu, da se ondje sastane sa Benediktom XIII. Sad onih zaprijetka više nije bilo! Zato na 18. julija 1415. godine u pratnji od 16 prelata i doktora, okružen množinom vitezova i s podijeljenim svečanim blagoslovom od sabora kralj Sigismund ostavi Konstancu i zaputi se za južnu Francusku. Mjesto sastanka sad je bio određen grad Perpignan, ali zbog bolesti kralja aragonskoga, koji je također imao doći u Perpignan na sastanak, Sigismund se zaustavi u Narboni, gdje se već u augustu iste godine sastane sa Benediktom XIII. i započne s njime dogovore. Dogovore, započete u Narboni, prosljediše u septembru i oktobru u Perpignanu, gdje sad i kralj aragonski bijaše prispio. Ali sa tvrdoglavim Benediktom XIII. nije bilo lako ugovarati! Dakako izvanjski on se pokazivaše sklonim na odreku; ali uvjete, od kojih činjaše zavisnom svoju odreku, ni Sigismund, ni ostali poslanici nipošto nijesu mogli primiti. Konačno kad Sigismund i ostali saborski poslanici uvidješe, da je uzaludno svako nastojanje, prekinuše sa Benediktom dogovore i početkom novembra ostaviše Perpignan. — Nego u Narboni ih zaustaviše poslanici vladara, koji pristajahu još uvijek uz Benedikta XIII., pak ih zamoliše, da s njima u Perpignanu prosljede dogovore; ne pristane li Benedikt na nove uvjete, tada će mu i oni svi otkazati svoj posluh. Saborski poslanici pristadoše, pak skupa s njima predložiše Benediktu XIII., da se odreče papinstva uz iste uvjete, uz koje se je i Grgur XII. odrekao. Benedikt XIII. ne pristane ni na ove uvjete, već na 13. novembra pobjegne iz Perpignana u Collioure, a onda u mali i utvrđeni gradić Peniscola blizu Valencije, otkuda na njihov drugi poziv odgovori prosvjedom proti saboru u Konstanci, pozove novi sabor i zaprijeti izopćenjem svim vladarima, koji bi se odcijepili od njegove obedijencije.³⁹ Ova nečuvvena tvrdokornost Benediktova učini, da sada obje stranke započeše međusobne dogovore od njega neovisne. I domalo njihovi dogovori urodīše tako zvanim narbonskim ugovorom od 13. decembra 1415. godine. Prema ovom ugovoru učesnici sabora u Konstanci i zastupnici Benediktove obedijencije pozvat će se međusobno, da u roku od tri mjeseca sastave jedan sveopći sabor u Konstanci: na ovom saboru svrgnut će se Benedikt XIII., ali bez obzira na pizanski sabor, u ko-

³⁹ Hefele, VII. 230 sq. 243 sqq. — Hergenröther, 686 sq.

jemu je Benedikt već bio svrgnut, pošto ono svrgnuće, kao i cijeli pizanski sabor nje bio priznat u Benediktovoj obedienciji; onda će se prijeći na izbor novoga pape; međutim članovi će se sabora međusobno proglasiti odriješeni svih crkvnih cenzura, koje jedna obediencija bijaše na drugu bacila.³¹ Obje se stranke svečanom zakletvom obvezaše, da će ovaj, inače sa crkveno-juridičkog pogleda sumnjivi ugovor, vjerno ispuniti.³²

Poslije onog ugovora svi oni, koji do sada pristajahu uz Benedikta XIII., nakon malo doba otkazaše mu svoj posluš; samo grof od Armagnaca malo dulje ostane mu vjeran. U Aragoniji sada je osobito radio za sjedinjenje sv. Vincenzo Ferrer. Prije revni Benediktov pristaša, dapače i njegov ispovjednik, kad uvidi, da Benediktu nije do jedinstva crkve, već do njegova egoizma, ostavi tvrdokornog starca, nazove ga vjerolomnim i glavom na 6. januara 1416. u Perpignanu on isti pročita oglas, kojim Aragonija otkazivaše Benediktu XIII. svoj posluš.³³

13. Prva vijest o narbonskom ugovoru dode u Konstanzu na 29. decembra 1415. godine; zvanični pak izvještaj doniješe poslanici na 30. januara 1416. Malo vremena nakon toga, na 4. februara, u jednoj od generalnih kongregacija, ugovor bi odobren i potvrđen.³⁴ Međutim oni, koji do sada pripadahu Benediktovoj obedienciji, zbog nadošlih poteškoća sporo se priključivahu konstancijskom saboru; ali se ipak kroz godinu 1416. i kroz prve mjesece 1417. godine već svi bijahu pridružili i na saboru bijahu priznani kao peti narod španjolski.³⁵

Zbog raznih događaja, s kojima se je saboru u Konstanci bilo baviti, istraga protiv Benediktu XIII. ne počne nego na 5. novembra 1416. u dvadeset i trećoj sjednici. Naravno, protiv njegovom privatnom životu nije se moglo ništa navesti, ali za to bi optužen kao promicatelj raskola i krivovjerstva. Pozvan bi na odgovornost, a pošto se ne odazva, u dvadeset i petoj bi sjednici na 4. marta 1417. proglašen contumax.³⁶ Istraga prosljedi, razni svjedoci bjehu saslušani, između kojih i sam kralj Sigis-

³¹ Mansi, XXVII. 812 sqq.

³² Tako o ovom ugovoru sudi kardinal Hergenröther, 687.

³³ Hebele, VII. 248. — Pages. Histoire de saint Vincent Ferrer, T. II. (Paris) 118.

³⁴ Mansi, XXVII. 829 sq.

³⁵ Hergenröther, 688.

³⁶ Mansi, XXVII. 1031 sqq. — Hebele, VII. 296 sq. 304.

mind, koji se međutim bijaše povratio sa svog putovanja u Konstancu. — Napokon bi na 26. julija 1417. održano trideset i sedma sjednica, u kojoj oci sabora izrekoše konačnu osudu proti Benediktu XIII. U osudi između ostaloga ima ovo: »Sabor zaključuje i osuđuje, da je Petar de Luna, nazvan Benedikt XIII. svoju zakletvu pogazio, crkvu smutio, zastarijeli raskol promicao, mir i jedinstvo crkve zapriječivao; on je javni i nepopravljivi krivovjerac, koji se je neprestano ogriješivao o članak vjere: Unam sanctam, catholicam ecclesiam: on se je učinio nedostojnim svakog naslova, dostojanstva i časti; od Boga je odbačen; lišen je svakog prava, koje mu je možda pripadalo na papinstvo i na rimsku crkvu, i od katoličke je crkve kao suha grana odsječena.« Nadalje u osudi mu se oduzimlje svaka vlast i čast, a svim vjernicima strogo se zabranjuje, da mu dalje iskazuju svoj posluš, dapače s njime ne smiju ni općiti, jer je on postao izopćen iz crkve.³⁷ — Ovu osudu sabora prisutni popratitše svečanim Te Deumom: zvana je navjestaše narodu, a po naredbi Sigismundovoj trubljači je po gradu oglasitše.³⁸

Kako se je moglo već unaprijed predvidati, Benedikt XIII. ne pristane na osudu sabora, nego i dalje sa sama tri kardinala, koji mu ostadoše vjerni, prosljedi tvrdokorno prkositi u svom gradiću Peniscola. »Ne«, govoraše, »ne, prava crkva nije u Konstanci, već u Peniscoli; samo se ovdje nalazi Nojeova korablja.«³⁹ — Ali kako prije Benedikt XIII. nije bio pravi papa, tako se je još manje sada mogao kao takav smatrati; jer je sad u istinu bio papa bez crkve, pastir bez stada!

I tako konačno na konstancijskom bi saboru odstranjen raskol iz crkve Kristove! Ali bacimo li opet pogled na sve ove činjenice, tada možemo kazati, da je raskol iz crkve prije odstranila sila činjenica, kojom je upravljala Božja Providnost, nego li sami konstancijski sabor. I zbilja! Ivana XXIII. svrgne konstancijski sabor, ali se već prije osude sabora on bijaše podvrgao i poslije priznao osudu. Zakoniti papa Grgur XII. odrekne se papinstva svojevoljno i zakonito; a Benedikto XIII. napokon svojom izvanrednom tvrdokornošću bjelodano dokaza cijelom svijetu, da on nije zakoniti papa.⁴⁰

³⁷ Mansi, XXVII. 1141.

³⁸ Hefele, VII. 315.

³⁹ Mansi, XXVIII. 263. Ove riječi Benedikt XIII. bijaše već prije rekao kao odgovor konstancijskom saboru.

⁴⁰ Bauer, l. c. 347. — Hergenröther, 689. — Protupapa Benedikt XIII. ili — Petar de Luna — tvrdokorno ostane u raskolu sve do

14. Razne zaprjeko, koje su za toliko godina zapriječivale crkavno jedinstvo, malo po malo napokon bijahu odstranjene: — put, da se sad novi papa izabere i tako jedan pastir crkvi povrati, bijaše poravan! — Zaista već prije svrgnuća Benedikta XIII. dosta puta je dolazilo na saboru na pretresivanje pitanje o izboru novog pape, ali iza trideset i sedme sjednice naravno ovo pitanje postane življe. Nego sad se opet porodiše nove poteškoće! Kralj Sigismund skopa sa njemačkim i ingleskim narodom zahtijevaše, da se prije riješi pitanje o reformi crkve, a onda tek da se obavi izbor novog pape. Naprotiv narodi talijanski, francuski i španjolski zajedno s kardinalskim zborom hotjeli su, da se prije izabere papa, pak onda da se počne raditi o reformi crkve. Opreke i nesuglasja postajahu svakim danom sve to viša; i opet nasto pogibelj, da se sabor razide, a djelo jedinstva ne svrši. Nu napokon se dode do sporazumljenja, po kojemu izbor pape zadobi prednost. — Na 28. oktobra 1417. godine bi određen način, prema kojemu se je sad na izboru imao izabrati novi papa. Osim 23 kardinala, koji se onda nalažahu u Konstanci, još se imaju izabrati 30 drugih prelata, po 6 od svakoga naroda, pak će ovi skupa sa kardinalima izabrati novog papu.⁴¹ Sad se ozbiljno počne raditi i pripravljati za izbor novog pape. Mjesto, u koje su u konklave izbornici imali unići, određena bi javna gradska zgrada, — Kaufhaus, — sagrađena na obali jezera, koja se još i danas vidi. Pod večer na 8. novembra 1417. godine izbornici uljezoše u onu palaču u konklave. Između 53 izbornika, — 23 kardinala a 30 narodnih izaslanika, — nalazio se je jedan izbornik i iz Dalmacije, biskup trogirski Šimun, i to kao jedan od šestorice izaslanika nationis germanicae.⁴² — Za vrijeme izbora svakog dana iz stolne je crkve polazila javna procesija do izbornice, oko nje bi prošla i tih Veni s. Spiritus izmolila. U opće se je onda mislilo, da će konklave dugo trajati zbog nesuglasja izbornika; ali to ne bi tako! Na 11. novembra, oko 10—11 sati prije podne, upravo kad je javna procesija u skupu kralja Sigismunda, svjetskih knezova, klera i puka svoje smrti, koja ga zateče u novembru 1423. Prije smrti bijaše imenovao četiri kardinala, koji poslije za njegova nasljednika izabraše kanonika iz Barcelone, Egidija Muñoz, koji se prozove Klementom VIII. Novi protupapa ustraja u raskolu sa svojim kardinalima do 26. julija 1429., pak se onda odreče papinstva. Iza odreke njegovi kardinali izabraše za papu »Ota Colonna, koji se u svojoj obedijenciji nazivlje Martin V.«. I tako i zadnji ostaci zapadni crkvenog raskola iščeznuše!

⁴¹ H e f e l e, VII. 324.

⁴² M a n s i, XXVII. 1169. — E u b e l, I, c. 32. Nota 7.

oko izbornice prolazila i tihomolila *Veni s. Spiritus*, izabran bi za papu kardinal *Oto Colonna*, koji sebi nadjene ime *Martina V.*, jer je onaj dan njegova izbora uprav bio blagdan sv. *Martina*. — Na vijest izbora novoga pape narod je bio kao izvan sebe; radost i veselje bilo je neopisivo! Iza obavljene procesije kralj *Sigismund* doleti u izbornu dvoranu; zahvali izbornicima, poljubi nogu novom papi, a ovaj ga zagrlji i izrazi mu svoju živu harnost za sve ono, što bijaše učinio za jedinstvo crkve. Malo sati poslije, papa, kardinali i ostali izbornici praćeni svečanom povorkom, uz radosno klicanje naroda otidoše u stolnu crkvu, gdje ispjevaše svečani *Te Deum*, zahvaljujući Bogu, na novom izboru i na postignutom jedinstvu.⁴³

Kako u Konstanci tako i po ostalom katoličkom svijetu, izbor novoga pape bijaše uzrokom velikoga veselja. Iza tolikog vremena nesretni crkveni raskol napokon bijaše prestao; crkva konačno bijaše zadobila pravog, zakonitog i jedinog pastira! Ovu opću radost povećavala je i ta okolnost, što su novog papu resile mnoge lijepe sposobnosti i kreposti; uopće je bio obljubljen i cijenjen, pak zato su se i velike nade u nj postavljale. Potomak stare i glasovite obitelji, novom je papi bilo onda tek 49 godina. *Inocent VII.* ga bijaše učinio kardinalom podjakonom, pak kao podjakon ostane sve do svog izbora za papu. Par dana poslije izbora primi više redove; na 14. novembra bi posvećen za biskupa; a na 21. istog mjeseca bio okrunjen za papu.⁴⁴

15. Pod novim papom sabor konstancijski, koji je sad imao zakonitu glavu, prosljedi svoje djelovanje. Kako već vidjesmo, sabor je konstancijski imao trostruku svrhu: da odstrani raskol, da istrijebi krivovjerstvo i napokon da crkvu reformira. Što se tiče prve svrhe, sad znamo, kako je bila postignuta, a glede istrijebljenja krivovjerstva, već od svoga početka sabor se je bavio ovim pitanjem. U osmoj sjednici, na 4. maja 1415. bijaše osudio *Wiklifa* i njegovu nauku; u trinaestoj, na 15. junija iste godine, bijaše zabranio novotarije, što učenici *Husovi* bijahu uveli u *Češkoj*, biva podjeljenje sv. pričesti pod jednom i drugom prilikom: u petnaestoj, obdržanoj na 6. julija 1415. bi osuden *Ivan Hus* radi njegovih krivovjerskih zabluda i njegove tvrdokornosti; a u dvadeset i petoj, na 30. maja 1416. radi istih razloga bi osuden i njegov učenik *Jerolim* iz *Praga*. Namani

⁴³ Hefele, VII. 328—29.

⁴⁴ Ciaconius, 724 sq. 813 sq. — Hergenröther, 693.

iza njihove osude oba krivovjerca bijahu izručena svjetskoj vlasti i prama državnim zakonima onoga doba bijahu spaljena na lomači: Ivan Hus na 6. julija 1415., a Jerolim na 30. maja 1416. godine. — Što se pak odnosi na reformu crkve, za vrijeme cijelog svog postojanja sabor se je bavio mnogo puta ovim predmetom; ali zbog raznovrsnosti mnijenja i predloga ovo pitanje nije se dalo tako lako riješiti. Nu glavna zapreka, koja je spriječavala riješenje ovog pitanja, bila je ta, što je svaki hotio, da započne reformu sa svojim bližnjim a ne sa samim sobom; onda težnje raznih naroda, u koje je sabor bio podijeljen, mnogo su doprinosile ovom neuspjehu. »Dosta je — govorio je pred saborom poslanik bečke univerze, — »da jedan narod želi jednu reformu, a da je drugi već zabaci.«⁴⁵ Ipak i prije izbora Martina V., osobito u trideset i devetoj sjednici, držanoj na 9. oktobra 1417. i u četrdesetoj, na 30. oktobra iste godine, bijahu izdane mnoge odredbe, koje su se osobito odnosile na sazivanje sveopćih sabora, podjeljenje nadarbina, zapriječenje novog raskola i t. d. Poslije Martinova izbora naravno, da je pitanje o crkvoj reformi u saboru postalo življe; no konačni uspjeh bio je taj, da je papa sklopio posebne konkordate sa pojedinih narodiha.

16. Napokon na 22. aprila 1418. godine bi održavana četrdeset i peta sjednica, u kojoj sabor bi službeno zaključen. Pod predsjedništvom papinim a u nazočnosti kralja Sigismunda, pošto bijahu obične molitve ovršene, jedan od kardinala glasnim glasom reče: Domini, ile in pace! Na što svi odvrtiše: Amen!⁴⁶

Poslije zaključka sabora, papa Martin V., kralj Sigismund i mnogi drugi učesnici još nekoliko sedmica probaviše u Konstanci, riješiti nekoje nuzgredne poslove, a onda napokon razidoše se svi svojim kućama. Glavnu svoju zadaću sabor bijaše riješio: željno crkavno jedinstvo konačno bijaše uspostavljeno!

Bacimo li sad pogled natrag na povjesničke činjenice, koje vidjesmo kroz ovo razdoblje crkvnog raskola, tad možemo zaključiti:

1. Izbor Urbana VI. bio je zakonit i prama tomu on je bio pravi papa. Isto tako imaju se smatrati za prave pape njegovi nasljednici: Bonifacij IX., Inocent VIII. i Grgur XII. Ovaj zadnji ima se smatrati pravim i zakonitim papom ne samo da pizanskog sabora

⁴⁵ Salembier, 381.

⁴⁶ Mansi, XXVII. 1198 sqq.

(1409.), nego sve do godine 1415., kad naime svojevolutno predade odreku na konstancijskom saboru.

2. Klement VII., Benedikt XIII., Aleksandar V. i Ivan XXIII. nijesu bili prave pape. O njima dakako do sada crkva nije izrekla svoj sud, i teško da će ga izreći. No što se tiče prve dvojice nepravno ih je isključila iz popisa pravih i zakonitih papa; jer ime Klementa VII. nosi zakoniti papa, koji je vladao od 1523. do 1534. godine; a ono Benedikta XIII. onaj, te je vladao od 1724. do 1730. godine. Što se tiče druge dvojice, u istinu oni, koji nose ime Aleksandra, slijede ga nositi, kao da je Aleksandar V. bio zakonit; dočim Ivan XXIII. bio je zadnji papa, koji je to ime nosio. Ali na ovo Raynald¹ opaža, da u povijesti crkvoj ima sličnih slučajeva, u kojima zakoniti pape slijede nositi ime kojega svog predšasnika, o kojemu se za stalno zna, da nije bio zakonit. — Također odredbe i djela toli avignonskih, koli pizanskih papa crkva nije osudila, dapače mnogim njihovim odredbama Martin V. poslije dao svoju potvrdu. Ali ovo je crkva učinila osobito radi onih, koji su pristajali in bona fide i bez krivnje uz one pape;² pošto, kako već vidjesmo, za vrijeme raskola niko nije nijekao jedinstvo crkve, niti se je od njega i rimske crkve htio odijeliti.

3. Sabor pizanski nije bio ni sveopći, ni zakoniti.³ Onaj u Konstanci, tek pošto ga Grgur XII. bijaše pozvao i svoju odreku podao, zadobi zakonitu podlogu. Od četrdeset i druge sjednice pak do konca bez sumnje je zakoniti sveopći crkovni sabor, jer skupa sa zakonitim papom prosljedio je svoju djelatnost. Što se pak tiče njegovih odredbi učinjenih u prijašnjim sjednicama, u toliko vrijede, u koliko su poslije bile potvrđene od rimske stolice. Nu Martin V. nije ih neograničeno nego ograničeno potvrdio;⁴ a ovu ograničenost poslije još bolje opredijelio g. 1446. Eugnij IV., kad potvrdi odredbe konstancijskog sabora u toliko, u koliko nijesu na uštrb prava, dostojanstva i prednosti apostolske stolice: *absque tamen praejudicio juris et praeeminentiae sedis apostolicae*.⁵ Prema tomu zaključci četvrte i pete sjednice nemaju nijedne vrijednosti.

¹ Raynald, ad a. 1409, n. 80.

² Raynald. l. c.

³ Hefele, l. 67 sq.

⁴ Mansi, XXVII. 1198 sq.

⁵ Raynald, ad a. 1446, n. 3. — Hefele, VII. 372 sq. — Brück, H., Lehrbuch der Kirchengeschichte. Mainz (1890.) 541 sq. — Hettinger Fr., Lehrbuch der Fundamental-Theologie oder Apologetik. Freiburg im B. (1888.) 633.

I tako nakon četrdeset godina neprestanog trzanja i komešanja, nakon tolikih bijeda, nevolja i besprimjernih smutnja i iz ove strašne kušnje crkva katolička izide neozleđena, njezina nauka osta neokaljana! Pak otkuda njoj ova postojanost i nepogrješivost? Odgovor nam jasan na ovaj upit u Kristovu obećanju: »Evo, ja ću biti s vama do konca vijekova!« (Mat. 28. 20). I evo je u istinu Kristova Crkva iza tako crnih dana doživjela baš ljetos na Martinje svoju 500 godišnjicu spominjanja na te gorke i žalosne čimjenice!

